

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра педагогіки та методик навчання

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Педагогічні умови забезпечення якості дистанційної освіти в початковій школі

Виконала студентка групи ПОМ-2
спеціальності 013 Початкова освіта
Фотул Марина Іванівна

Керівник: к.п.н. Лапшина І.С.

Рецензент: к.п.н., доцент Сігова А.Г.

Нормоконтроль: к.п.н. Лапшина І.С.

Запоріжжя

2024 р.

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради

Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра педагогіки та методик навчання
Освітньо-кваліфікаційний рівень другий (магістерський) рівень
Спеціальність 013 Початкова освіта

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри Світлана ЛУПШОВИЧ
“24” лютого 2023 року

ЗАВДАННЯ
НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ
ФОТУЛ МАРИНИ ІВАНІВНИ

1.Тема магістерської роботи «Педагогічні умови забезпечення якості дистанційної освіти в початковій школі». Керівник магістерської роботи Лапшина Ірина Сергіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методик навчання затверджений наказом закладу вищої освіти від “16” грудня 2023 року №323/од.

2. Строк подання студентом роботи 15.05.2024

3. Вихідні дані до магістерської роботи

Мета дослідження: визначення та практична перевірка педагогічних умов організації освітнього процесу учнів початкової школи із застосуванням технологій дистанційного навчання.

Об’єкт дослідження: технології дистанційного навчання.

Предмет дослідження: педагогічні умови освітнього процесу учнів початкової школи із застосуванням технологій дистанційного навчання.

Магістерська робота: 78 с., 2 табл., 15 рис., 54 джерела, з них 12 зарубіжних, 3 додатки.

4. Зміст магістерської роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

РОЗДІЛ I. ТЕХНОЛОГІЇ І МЕТОДИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

1.1. Аналіз наукової літератури і педагогічної практики щодо організації навчання за дистанційною формою

1.2. Класифікація факторів впливу елементів дистанційного навчання на якість навчання молодших школярів

РОЗДІЛ II. ОБГРУНТУВАННЯ ТА ПРАКТИЧНА ПЕРЕВІРКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

2.1. Теоретичне обґрунтування педагогічних умов ефективного освітнього процесу із застосуванням елементів дистанційного навчання

2.2. Практична перевірка педагогічних умов ефективного освітнього процесу із застосуванням елементів дистанційного навчання

2.3. Розробка моделі організації освітнього процесу із застосуванням елементів дистанційного навчання

6. Консультанти розділів магістерської роботи

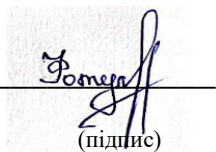
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ I. Технології і методи дистанційного навчання в організації освітнього процесу	Лапшина І.С., к.п.н.	21.10.2023	21.10.2023
Розділ II. Обґрунтування та практична перевірка педагогічних умов організації дистанційного навчання учнів початкової школи	Лапшина І.С., к.п.н.	07.11.2023	07.11.2023

7. Дата видачі завдання 21.10.2023

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№з/п	Назва етапів магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Підготовчий.	01.09 – 15.09	Виконано
2	Інформаційний.	16.09 – 30.09	Виконано
3	Реконструктивний.	30.09 – 14.10	Виконано
4	Пояснювальний.	14.10 – 21.10	Виконано
5	Написання тексту.	21.10 – 09.12	Виконано
6	Проходження процедури перевірки магістерської роботи на академічний плагіат (відповідно до Положення про запобігання академічного плагіату у комунальному закладі вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради від 27 січня 2020 року № 33).	15.02 – 30.02	Виконано
7	Проходження процедури рецензування магістерської роботи.	10.03 – 20.03	Виконано
8	Проходження процедури нормоконтролю щодо оформлення магістерської роботи.	11.04 – 10.05	Виконано
9	Захист магістерської роботи.	червень 2024	Виконано

Студентка _____

(підпис)

Фотул Марина Іванівна

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____

(підпис)

Лапшина Ірина Сергіївна

(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 78 с., 2 табл., 15 рис., 54 джерела, з них 12 зарубіжних, 3 додатки.

Об'єкт дослідження: технології дистанційного навчання.

Предмет дослідження: педагогічні умови освітнього процесу учнів початкової школи із застосуванням технологій дистанційного навчання.

Мета роботи: визначення та практична перевірка педагогічних умов організації освітнього процесу учнів початкової школи із застосуванням технологій дистанційного навчання.

Методи дослідження:

-загально наукові: структурний аналіз, системний аналіз, порівняння, індукція, дедукція, систематизація, моделювання;

-емпіричні: порівняльний аналіз різних підходів та їхнє емпіричне узагальнення, аналіз документальних джерел, спостереження, класифікація, критеріальне оцінювання;

-експериментальні: проведення констатувального і формувального експериментів як складові комплексного багатофункціонального методу дослідження, які дали можливість обґрунтувати та перевірити умови забезпечення якості дистанційної освіти в початковій школі.

Дистанційна форма навчання сформувалася шляхом трансформації традиційної освіти під впливом розвитку інформаційних технологій, нових досягнень науки і техніки. Перевагами дистанційної освіти стали ергономічність освітнього процесу, його можливості оптимально налагоджуватися на потреби та здібності школярів, оптимальна компенсація вад учнів з особливими освітніми потребами. Активне впровадження дистанційного навчання в освітню систему відбулося з появою проблем епідеміологічного характеру, а саме, пандемією коронавірусу COVID-19 та для забезпечення безпеки школярів в умовах військового стану.

У початковій школі впровадження дистанційного навчання зіткається з певними перешкодами і без вирішення ключових проблем не може забезпечити належної якості освіти. Вагомими проблемами є відсутність у молодших школярів належного рівня володіння комп'ютерними та інформаційними технологіями, недостатній рівень психологічної готовності до самостійної діяльності, вікові особливості сприйняття навчальної інформації. Таким чином, ми маємо протиріччя між потребами запровадження дистанційної форми навчання молодших школярів і рівням готовності початкової школи до дистанційної освіти. Тому актуальним питанням постає питання визначення організаційних та педагогічних умов дистанційної освіти в початковій школі.

ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ, ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА, ПОЧАТКОВА ОСВІТА, ЕЛЕКТРОННІ ПІДРУЧНИКИ, ВІДДАЛЕНА ВЗАЄМОДІЯ.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ I. ТЕХНОЛОГІЇ І МЕТОДИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	13
1.1. Аналіз наукової літератури і педагогічної практики щодо організації навчання за дистанційною формою	Ошибка! Закладка не определена.3
1.2. Визначення факторів впливу елементів дистанційного навчання на якість навчання молодших школярів	23
РОЗДІЛ II. ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ПРАКТИЧНА ПЕРЕВІРКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	32
2.1. Теоретичне обґрунтування педагогічних умов ефективного освітнього процесу із застосуванням елементів дистанційного навчання	Ошибка! Закладка не определена.
2.2. Практична перевірка педагогічних умов ефективного освітнього процесу із застосуванням елементів дистанційного навчання	43
2.3. Модель дистанційного навчання в умовах початкової освіти	54
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Перші згадки про дистанційне навчання появилися ще у XVIII столітті, коли кількість наукової інформації почала активно зростати і виникла потреба у самостійному її опрацюванні через рукописні або друковані джерела. Проте, активне його впровадження в освітню практику розпочалося з появою та поширенням комп'ютерної техніки у середині минулого століття. В Україні датою офіційного початку запровадження дистанційного навчання можна вважати 21 січня 2004 року, коли наказом № 40 Міністерства освіти і науки України було затверджено «Положення про дистанційне навчання»[13, 28], яке поклало початок запровадженню нових технологій у галузі освіти. До недавнього часу дистанційна форма - як форма освітньої діяльності для учнів загальноосвітніх шкіл не розглядалася. Ситуація змінилася у 2020 році з потребою застосування тривалого карантину через пандемію коронавірусу COVID-19 на території України, коли всі заклади освіти за наказом Міністерства освіти і науки перейшли на дистанційну форму навчання[14]. Найменш готовими до такого перебігу подій виявились вчителі та учні початкової школи.

Війна в Україні у лютому 2022 року змусила продовжити дистанційну реалізацію освітнього процесу і активізувала формування методичного і кадрового забезпечення дистанційної форми навчання. Сьогодні дистанційна освіта навіть у початковій школі уже не є інновацією.

Умови для впровадження дистанційного навчання розпочали створюватися з 2004 року. У цей час відбулася масова комп'ютеризація закладів та установ освіти, зросла кількість бюджетних гаджетів, доступних для середніх і малозабезпечених родин, у рази збільшилося глобальне покриття швидкісним Інтернетом території України, включно з віддаленими маленькими населеними пунктами. Методистами всеукраїнських та регіональних установ були розроблені методичні рекомендації для вчителів-практиків і адміністрації

закладів освіти. В останні три роки виникли нові змішані і комбіновані освітні технології та форми навчання, які зайняли проміжне місце між очною класно-урочною формою і дистанційною формою навчання. Таким чином було доведено, що дистанційне навчання – це не альтернатива очному навчанню, а ще одна форма серед інших форм організації освітнього процесу.

Сьогодні активно розширюються і відкриваються нові ліцензовані дистанційні школи. Серед їх учнів є значна кількість молодших школярів. Все це призводить до змін застосовуваних технологій, педагогічної діяльності, підходів та прийомів у роботі вчителів, принципів засвоєння нових знань у діяльності учнів. Електронне навчання принципово відрізняється від аудиторних класно-урочних форм роботи за методами подання та сприйняття навчальної інформації, формами взаємодії між учнями та вчителем, ступенем об'єктивності оцінювання результатів роботи. Для формування готовності учителів до електронних форм роботи на державному рівні з 2004 року було проведено низку навчань використанню комп'ютерних технологій в освітній діяльності за програмами «Інтел: Навчання для майбутнього»[35] і Microsoft. Для формування готовності учнів навчатися дистанційно з другого класу в освітні програми було введено інваріантний предмет інформатика.

Аналіз наукових джерел свідчить, що питання запровадження дистанційного навчання є в фокусі уваги українських і світових науковців та педагогів. Зважаючи на технологічність процесу, різні дослідники зосереджуються на різних принципах організації, побудови та реалізації дистанційного освітнього процесу. Акцент на організаційну складову в своїх роботах здійснювали В. Биков, Д. Богоявленська, В. Кухаренко[6, 7] тощо. Змістовну складову дистанційного навчання досліджували М. Беседіна, К. Власенко, В. Олійник[17, 38]. Психолого-педагогічним особливостям проектування віртуального освітнього середовища присвятили свої роботи Л. Боремчук, Т. Варзар, В. Шевченко[40]. Проблемаам з питань розвитку дистанційної освіти присвячені роботи багатьох зарубіжних науковців, таких як

Р. Деллінг, Д. Кіган, А. Кларк, Дж. Коумі, М. Мур, Г. Рамбле, М. Сімонсон, М. Томпсон тощо[45 - 54].

Слід зазначити, що переважна більшість наукових робіт розглядає дистанційну форму навчання як процес у закладах вищої освіти, значно менше робіт присвячено дистанційному навчанню учнів старших класів. Дистанційна форма для учнів початкових класів у світлі наукових досліджень розглянута взагалі недостатньо і не у повній мірі, більш на рівні обміну досвідом вчителями початкових класів, а більшістю науковців і досі визнається як проблемною.

Аналіз сучасних реалій доводить важливість і актуальність досліджуваного нами питання і у стратегічній перспективі не буде зменшуватися навіть після закінчення війни. Сьогодні Нова українська школа пропонує здобувачам освіти наступні форми навчання: очна (з відвідування школи на території України, де це дозволяє безпекова ситуація); дистанційна (онлайн навчання в українській школі); змішана (яка поєднує елементи очної та дистанційної освіти); екстернат (яка не передбачає підтримку здобувача освіти викладачами); індивідуальна (використовується переважно як освіта для дітей з особливими освітніми потребами, які фізично не можуть брати участь навіть у інклюзивному освітньому процесі); сімейна (коли сім'я самостійно організує навчання власної дитини). Таким чином, батьки учня початкової школи можуть без пояснення особливих причин обрати дистанційну форму навчання. Крім того, певні обставини в окремих регіонах або у всій країні можуть потребувати дистанційного навчання через погодні, епідеміологічні або інші безпекові причини.

Так, у 2020 році всі заклади освіти, включно початкової, були переведені на дистанційну форму навчання через потужну пандемію коронавірусу COVID-19, а у 2022 році такий перехід був обумовленим загрозою для життя школярів через початок воєнних дій з боку країни агресора та постійними непередбаченими ракетними обстрілами. Після стабілізації ситуації у більшості регіонів України частина закладів освіти повернулася до очного навчання, за

винятком шкіл прифронтових регіонів та закладів освіти які не мають споруд цивільного захисту (укриття). Крім того, за наслідками війни в Україні значна кількість мешканців виїхала за кордон і їх повернення на Батьківщину не буде миттєвим. Позбавлення їх дітей можливості навчатися рідною мовою може призвести до їх асиміляції з іншими народами, що негативно відіб'ється на демографії України. Іншими словами, ці люди і їх діти потребують також дистанційних форм навчання.

У дистанційних формах навчання зацікавлені не менше і учні з особливими освітніми потребами, які не можуть періодично або на постійній основі відвідувати заклади освіти. При чому, кількість дітей з особливими освітніми потребами не перестає зменшуватися.

Актуальність дистанційної освіти з часом не зменшиться. Ніхто не може зараз передбачити можливість появи наступних пандемій, небезпечних епідемій або раптових обстрілів зі сторони країни-агресора. Не виключається також можливість нових соціальних та військових конфліктів. На той час, в країні уже появилася значна кількість громадян, яким подобається дистанційна форма навчання і вони мають бажання саме таким чином навчати власних дітей. Наші школи та учні мають бути готовими у будь-який момент перейти на дистанційну форму навчання. Тобто, ця форма має розвиватися, удосконалюватися і використовуватися у повсякденному освітньому процесі надалі.

Важливим результатом практичного трирічного застосування дистанційної форми навчання в початкових класах є чітке розуміння основних її переваг і проблем, визначення наявних потреб та накопичення первинного досвіду. Проте, перед науковою та педагогічною спільнотою постала значна кількість невирішених запитань щодо забезпечення якості дистанційного навчання в початковій школі.

Таким чином, метою даної роботи є визначення та практична перевірка педагогічних умов організації освітнього процесу учнів початкової школи із застосуванням технологій дистанційного навчання.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

1. Проаналізувати технологій дистанційного навчання.
2. Класифікувати фактори впливу на якість дистанційної освіти молодших школярів.
3. Обґрунтувати організаційні та психолого-педагогічні умови щодо забезпечення якості дистанційної освіти в початковій школі.
4. Розробити модель дистанційного навчання у початковій школі, апробувати та виробити рекомендації щодо її застосування.

Об'єкт дослідження: технології дистанційного навчання.

Предмет дослідження: педагогічні умови освітнього процесу учнів початкової школи із застосуванням технологій дистанційного навчання.

Методичним підґрунтям дослідження обрані праці Л. А. Приходько та О. В. Сьомак, присвячені проблемам підтримки дистанційного навчання учнів початкової школи.

Відповідно до поставлених завдань було використано комплекс теоретичних та емпіричних методів: загальнонаукові: структурний аналіз, системний аналіз, порівняння, індукція, дедукція, систематизація, моделювання; емпіричні: порівняльний аналіз різних підходів та їхнє емпіричне узагальнення, аналіз документальних джерел, спостереження, класифікація, критеріальне оцінювання; експериментальні: проведення констатувального і формувального експериментів.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у визначенні організаційних і педагогічних умов забезпечення якісної освіти молодших школярів із застосуванням технологій дистанційного навчання.

Практичне значення одержаних результатів полягає у створенні кваліметричної моделі, як інструмента управління якістю дистанційної освіти молодших школярів. Результати дослідження можуть бути використані адміністрацією та вчителями початкової школи для забезпечення якості освіти при активному застосуванні технологій дистанційного навчання в початковій школі.

Апробація результатів дослідження відбувалася під час Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні орієнтири освіти та реабілітації в умовах воєнного стану та повоєнного часу: проблеми, рішення, перспективи» 26-27 жовтня 2023 року у Комунальному закладі вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, під час Всеукраїнської студентської науково-практичної інтернет-конференції «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи» 7-8 листопада 2023 р. у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

ВИСНОВКИ

На основі аналізу наукової літератури і публікацій педагогів-практиків було визначено актуальність запровадження дистанційного навчання для учнів початкової школи, особливості дистанційних технологій викладання, проблеми та перспективи подальшого розвитку. Було визначено основні групи суб'єктів дистанційного освітнього процесу.

В ході констатуючого експерименту було класифіковано фактори впливу на якість дистанційної освіти молодших школярів. Опис кожного фактору впливу було диверсифіковане на кожну групу суб'єктів з детальним описом особливостей потреб, діяльності та ролі учасників дистанційного процесу.

В ході формувального експерименту було визначено та обґрунтовано організаційні та психолого-педагогічні умови щодо забезпечення якості дистанційної освіти в початковій школі. Для практичної перевірки педагогічних та організаційних умов ефективного дистанційного процесу було проведено низку опитувань у яких взяло участь 25 вчителів, 75 учнів початкових класів, 106 батьків молодших школярів. За результатами аналізу відповідей респондентів було сформовано фактори впливу щодо удосконалення дистанційної освіти молодших школярів, для кожного фактору було розроблено чіткі конкретні критерії для кваліметричної оцінки його досягнення. Критерії та фактори були сформовані в модель дистанційного навчання учнів початкової школи. Розроблені методичні рекомендації з використання розробленої моделі[23].

Апробація моделі проводилась серед студентів кафедри педагогіки та методик навчання Хортицької навчально-реабілітаційної академії, через вільно залучених респондентів соціальних мереж, під час Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні орієнтири освіти та реабілітації в умовах воєнного стану та повоєнного часу: проблеми, рішення, перспективи» 26-27 жовтня 2023 року у Комунальному закладі вищої освіти «Хортицька

національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, під час Всеукраїнської студентської науково-практичної інтернет-конференції «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи» 7-8 листопада 2023 р. у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Подальших наукових досліджень потребує пошук ефективних інноваційних технологій дистанційного викладання та дистанційної взаємодії в початковій школі.

